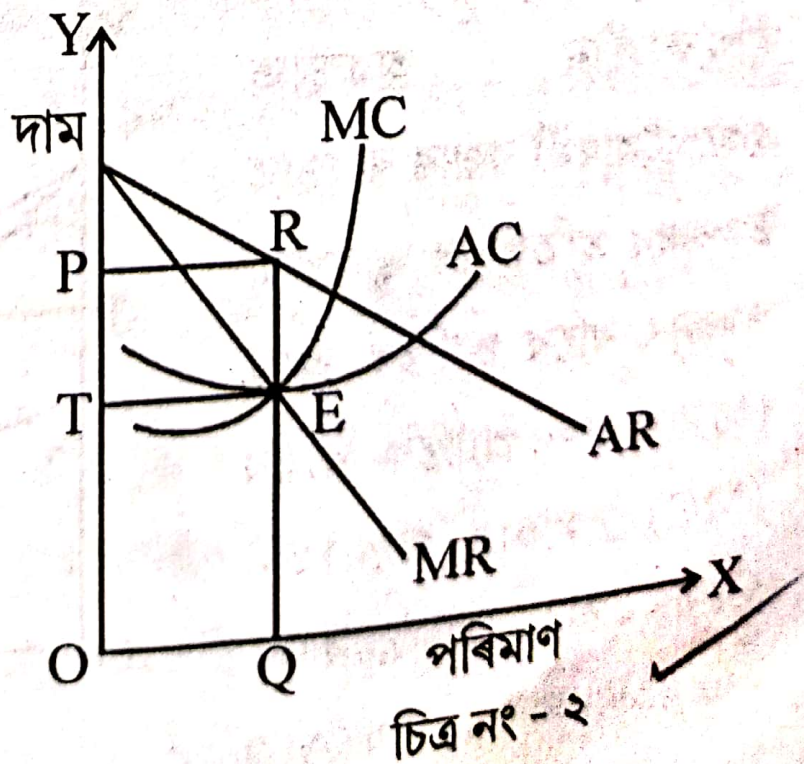

১ (গ) একচেটিয়াধর্মী প্রতিযোগিতা বজাৰৰ হ্রস্বকালীন আৰু দীৰ্ঘকালীন ভাৰসাম্য দৰ আৰু উৎপাদনৰ পৰিমাণ নিৰ্ধাৰণ (Short run and long run price and output determinations under Monopolistic competition)

হ্রস্বকাল (Short Run) : একচেটিয়াধর্মী প্রতিযোগী বজাৰত, হ্রস্বকালীন ভাৰসাম্য দৰ আৰু উৎপাদন নিৰ্ভৰ কৰে উৎপাদন প্রতিষ্ঠানৰ প্ৰান্তিক আয় (MR) আৰু প্ৰান্তিক ব্যয় (MC)ৰ সমতাৰ ওপৰত। অৰ্থাৎ যিটো বিন্দুত প্ৰান্তিক আয় আৰু প্ৰান্তিক ব্যয় পৰস্পৰ সমান ($MR=MC$) হ'ব, সেই বিন্দুটোই উৎপাদন প্রতিষ্ঠানখনে ভাৰসাম্য দৰ আৰু পৰিমাণ লাভ কৰে। চিত্ৰৰ সহায়ত এই প্ৰক্ৰিয়াটো ব্যাখ্যা কৰা হ'ল।

চিত্ৰ নং (২)ত AR গড় আয় ৰেখা আৰু MR প্ৰান্তিক আয় ৰেখা। AR

আৰু MR ৰেখা সোঁফালে তললৈ ঢাল খোৱা কাৰণ এই বজাৰত উৎপাদন প্রতিষ্ঠানে নিজৰ উৎপাদিত দ্ৰব্যৰে বিক্ৰী বৃদ্ধি কৰিবলৈ অতিৰিক্ত গোটৰ দৰ হ্রাস কৰিবলগীয়া হয়। AC আৰু MC যথাক্ৰমে গড় ব্যয় আৰু প্ৰান্তিক ব্যয় ৰেখা। একচেটিয়াধর্মী প্রতিযোগিতা বজাৰৰ ভাৰসাম্য

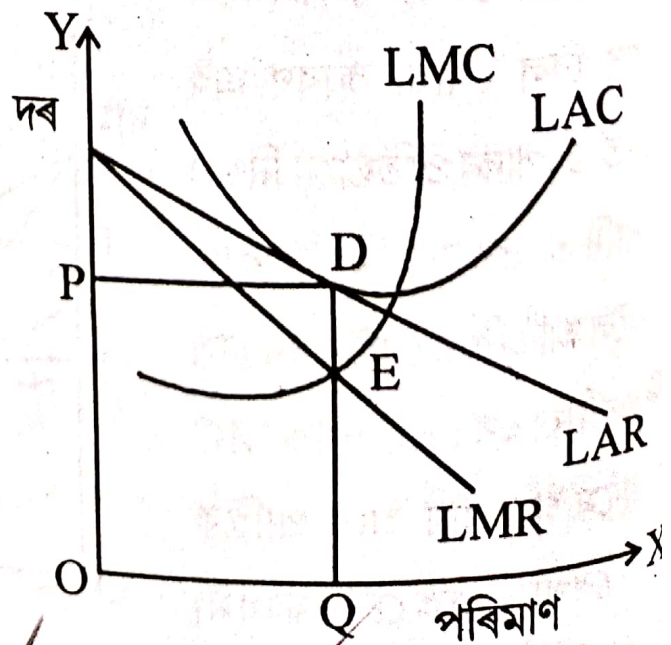

চৰ্ত অনুসৰি চিত্ৰত E বিন্দুত $MR=MC$ হৈছে। E বিন্দু ভাৰসাম্য বিন্দু আৰু এই বিন্দুৰ পৰা AR (চাহিদা বেখা) বেখাৰ R বিন্দুলৈ টানি দিয়াত OP (QR) হ'ব ভাৰসাম্য দাম আৰু OQ হ'ব ভাৰসাম্য পৰিমাণ। RE (AR আৰু AC বেখাৰ পাৰ্থক্য) হ'ব প্ৰতিটো গোটৰ পৰা পোৱা লাভ। গতিকে OP দামত OQ পৰিমাণ বিক্ৰী কৰি উৎপাদন প্ৰতিষ্ঠানখনে লাভ কৰা মুঠ লাভৰ পৰিমাণ হ'ব $RE \times TE = PRET$ এইদৰে চিত্ৰ নং (২)ত উৎপাদন প্ৰতিষ্ঠানখনে PRET পৰিমাণৰ অস্বাভাৱিক লাভ অৰ্জন কৰিবলৈ সক্ষম হোৱা দেখা গৈছে।

কিন্তু দক্ষতাৰ পাৰ্থক্যৰ বাবে একচেটিয়াধৰ্মী প্ৰতিযোগিতা বজাৰত কেতিয়াবা কেতিয়াবা থুপৰ অন্তৰ্গত উৎপাদন প্ৰতিষ্ঠানে অস্বাভাৱিক লাভ পৰিবৰ্তে স্বাভাৱিক লাভ আৰু লোকচানো ভৰিবলগীয়া হোৱা দেখা যায়। ইয়াৰোপৰি, হ্ৰস্বকালত হোৱা কিছুমান উৎপাদন প্ৰতিষ্ঠানৰ অস্বাভাৱিক লাভে যেনেদৰে নতুন প্ৰতিষ্ঠানক আকৰ্ষণ কৰে, ঠিক একেদৰে প্ৰতিষ্ঠানৰ লোকচানে পূৰ্ণা প্ৰতিষ্ঠানৰ প্ৰস্থানো ঘটায়। ফলত হ্ৰস্বকালত এই বজাৰ ব্যৱস্থাত থুপৰ ভাৰসাম্য অৱস্থা সহজতে সম্ভৱ হোৱাত অসুবিধা হোৱা দেখা যায়।

✓ দীৰ্ঘকাল (Long Run) :

✓ দীৰ্ঘকালীন অৱস্থাত একচেটিয়াধৰ্মী বজাৰ ব্যৱস্থাত উৎপাদন প্ৰতিষ্ঠানৰ ভাৰসাম্য স্থাপনৰ বাবে প্ৰান্তিক আয় (MR) আৰু প্ৰান্তিক ব্যয়ৰ (MC) সমতাৰ প্ৰয়োজন হোৱাৰ উপৰিও প্ৰতিষ্ঠানৰ গড় আয় (AR) আৰু গড় ব্যয় (AC)

চিত্ৰ নং - ৩

✓ সমান হ'ব লাগিব। অর্থাৎ এই বজাৰত উৎপাদন প্রতিষ্ঠানসমূহৰ প্ৰবেশ আৰু প্ৰস্থান মুক্ত হোৱা বাবে দীৰ্ঘকালত প্রতিষ্ঠানসমূহে ভাৰসাম্য বিন্দুত স্বাভাৱিক লাভহে অৰ্জন কৰিব পাৰে। দীৰ্ঘকালত ভাৰসাম্য অৱস্থাত থুপৰ দ্বাৰা উৎপাদিত দ্ৰব্যৰ মুঠ যোগান ইয়াৰ মুঠ চাহিদাৰ সমান হয়। ওপৰৰ চিত্ৰ নং (৩)ত এই প্ৰক্ৰিয়াটো আলোচনা কৰা হ'ল। ✓

চিত্ৰ নং (৩)ত LAR আৰু LMR ৰেখাই যথাক্ৰমে দীৰ্ঘকালীন গড় আয় ৰেখা আৰু দীৰ্ঘকালীন প্ৰান্তিক আয় ৰেখাক বুজাইছে একেদৰে LAC আৰু LMC ৰেখাই যথাক্ৰমে দীৰ্ঘকালীন গড় ব্যয় আৰু দীৰ্ঘকালীন প্ৰান্তিক ব্যয় ৰেখাক বুজাইছে। চিত্ৰত E বিন্দুত $LMR = LMC$ হৈছে গতিকে E বিন্দু ভাৰসাম্য বিন্দু আৰু OP ভাৰসাম্য দৰ আৰু OQ ভাৰসাম্য উৎপাদনৰ পৰিমাণ। এই ভাৰসাম্য অৱস্থাত উৎপাদন প্রতিষ্ঠানখনে স্বাভাৱিক লাভহে অৰ্জন কৰিছে কাৰণ D বিন্দুত $LAR = LAC$ হৈছে। অর্থাৎ দীৰ্ঘকালীন গড় আয় আৰু দীৰ্ঘকালীন গড় ব্যয়ৰ মাজত কোনোধৰণৰ পাৰ্থক্য নাই আৰু চিত্ৰত দেখুওৱা অনুসৰি দুয়োটাই DQৰ সমান হৈছে। ✓